

Segon Simposi Internacional de Catalanística. Berlín, 1 i 2 d'octubre del 2007. – Entre les diverses activitats organitzades amb motiu del projecte «La cultura catalana, convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007», els dies 1 i 2 d'octubre d'aquest any va tenir lloc a la seu de l'Institut Cervantes de Berlín el II Simposi Internacional de Catalanística amb el lema «Visions catalanes». El Simposi, organitzat per l'Institut Ramon Llull i coordinat per Johannes Kabatek i Claus Pusch, va reunir especialistes d'arreu per reflexionar sobre l'estat actual i sobre les perspectives de futur dels estudis en llengua, literatura i cultura catalanes. Un context nostàlgic, atrevit i descarat ens va acollir durant aquests dos dies: la seu de l'Institut Cervantes es troba enclavada al bell mig de l'ex-Berlín oriental, on els edificis uniformes i austers, record encara d'una antiga alemanya comunista, contrasten amb els neons de la civilització occidental; les parets de la sala d'actes, revestides amb imatges provocadores i obscenes del polifacètic Carles Santos.

El Simposi es va estructurar en quatre grans àmbits: llengua, literatura, història i societat, i cinema i teatre, i es va obrir amb una sessió inaugural a càrrec de Josep Bargalló, director de l'Institut Ramon Llull, de Johannes Kabatek, president de la Federació Internacional d'Associacions de Catalanística (FIAC), i de Joan Martí, president de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, i amb una conferència a càrrec de Bernat Joan, secretari de Política Lingüística de la Generalitat, sobre «La política lingüística a Catalunya».

Les tres primeres ponències dedicades a qüestions de llengua van tenir lloc durant el primer matí i es van dedicar a les quatre disciplines més veteranes dins de la lingüística: la fonètica, la fonologia, la morfologia i la sintaxi.

En la primera ponència, «Fonètica i fonologia catalanes: visió del passat recent i propostes per al futur», Max W. Wheeler i Clàudia Pons van posar de manifest l'efervescència que han viscut els estudis de fonètica i de fonologia catalanes els darrers anys, amb una llista, prou eloqüent, de 216 títols dedicats a aquestes dues disciplines. Els autors van insistir en els darrers canvis que ha experimentat la fonologia generativa (amb el desenvolupament de la recent teoria de l'optimitat), en el progrés irrefrenable de la fonètica experimental i dels estudis en entonació, i en el creixent interès per la sociofonètica i la fonètica aplicada, i van formular un

seguit de desiderata per als estudis ulteriors en fonètica i fonologia catalanes: una reorientació dels treballs dedicats al canvi fonològic i a la variació fonològica adaptada als darrers models teòrics, un aprofundiment en els estudis en adquisició i aprenentatge fonològics, una explotació intel·ligent dels corpus de dades espontànies i un reconeixement de les noves tecnologies com a recurs per a l'ensenyament del català com a L1 i L2.

En la segona ponència, «Morfologia: estat de la qüestió i perspectives de futur», Sandra Montserrat es va referir als darrers estudis en morfologia catalana, una disciplina ambigua i difícil, situada a mig camí entre la fonologia i la sintaxi, i tot i amb això, excel·lentment explorada pels lingüistes catalans. La llista no menys profusa de prop de 200 títols dedicats a aquesta àrea repartida per Montserrat al Simposi ho avala. L'autora va insistir que els estudis en morfologia flexiva s'han centrat sobretot en la morfologia verbal, tant des de perspectives descriptives (*i.e.* dialectològiques o sociolingüístiques) com teòriques (*i.e.* teoria de l'optimitat, morfologia natural...). També es va referir als estudis en morfologia derivativa, que s'han focalitzat, sobretot, a descriure la formació de neologismes en català, però també a teoritzar sobre els mecanismes de formació de mots des de models teòrics diferents, com ara el generativista o el cognitiu. Va esmentar, també, els estudis recents dedicats als clítics, a la morfologia diacrònica, i va apuntar algunes línies de recerca futures per a la morfologia: d'una banda, la teoria de l'optimitat, la morfologia natural i el model cognitiu de xarxes es perfilen com a marcs teòrics que poden donar una orientació més explicativa als nous estudis en morfologia; d'altra banda, l'estudi del canvi morfològic s'insinua com una línia de recerca prometedora; i, finalment, la nova realitat catalana, amb immigració procedent d'arreu del món, sembla que afavorirà la recerca en el procés d'aprenentatge de la morfologia catalana per part de parlants de llengües ben allunyades del català, com ara el quítxua, el búlgar, el fang, l'hindi, l'amaziga, entre moltes d'altres.

En la tercera ponència, «La nova sintaxi normativa de l'IEC», Joan Solà va exposar, amb l'habitual clarividència que el caracteritza, els criteris que regeixen i que han de regir la part de sintaxi de la nova gramàtica normativa de l'IEC: entre d'altres, el de ser realistes –i apostar, consegüentment, per una aproximació entre norma i ús–, el d'integrar, en la gramàtica, formes de diferents dialectes –i acceptar, per tant, dobles formes normatives–, el de ser poc repressius –i estimular, en conseqüència, l'ús i no pas el rebuig de la llengua catalana–, el de no perdre de vista quin és el destinatari de la nova gramàtica –i, doncs, aproximar-se tant com sigui possible al jovent català– i, finalment, el de revisar amb compte la informació acumulada en gramàtiques anteriors, per tal de completar-la i rectificar-la, si cal. L'autor va il·lustrar aquests criteris amb exemples diversos que afecten velles i noves preposicions (*i.e.* *per* i *per a*, *via*, *direcció*, *barata*), diferents formes del complement directe (*i.e.* *invitarem* a molts, *no podem acusar* a tercers, etc.), les formes dels pronoms febles (*i.e.* *La bicicleta*, *deixa-l'hi*, *Ara l'hi dic*, *això*, etc.), la concordança de determinats elements (*i.e.* *serveis claus*, *formes estàndards*, *casos límits*, etc.), les dislocacions de l'atribut (*i.e.* *de rics*, *ho són molt*; *rics*, *ho són molt*), entre molts altres aspectes.

Durant la tarda d'aquest primer dia, es van organitzar dues taules rodones. Una sobre «El teatre català avui i demà: balanç i perspectives», en la qual van participar Josep M. Benet i Jornet, Sharon Feldman, Helena Buffery, Enric Gallén i Carlota Subirós i en la qual el públic va descobrir, entusiasmat, els avatars de l'adaptació al teatre de la novel·la *La plaça del diamant* per part de Josep M. Benet i Jornet. I una altra sobre «Els escriptors vinguts de fora», en què van participar Najat El Hachmi, Patricia Gabancho, Matthew Tree i Monika Zgustová i en què es va originar un intens debat sobre la recepció de l'escriptor vingut de fora per part del públic català.

Aquest primer dia es va cloure amb un recital poeticomusical (PRECAUCIÓ: obres), a càrrec de *l'enfant terrible* de les lletres catalanes, Enric Casasses, i d'un virtuós de la guitarra clàssica, Feliu Gasull, que no va deixar el públic indiferent.

Les cinc darreres ponències van tenir lloc durant el segon dia i es van dedicar a les disciplines més incipients dins de la lingüística, l'adquisició lingüística, la pragmàtica i l'anàlisi del discurs, la sociolingüística, i, també, la sintaxi i al lèxic.

En la ponència «Adquisició i plurilingüisme», Conxita Lleó va exposar els resultats d'un projecte endegat a la Universitat d'Hamburg sobre l'adquisició de la fonologia del català per part de nens en famílies monolingües, bilingües i multilingües de diferents barris catalans: va insistir, sobretot, que els fonemes que es perden amb més freqüència i amb més facilitat en els contextos bilingües (*i.e.* en famílies que es parla tant català com castellà) són aquells més marcats des d'un punt de vista interlingüístic, com és el cas de les vocals mitjanes baixes, la lateral palatal, la nasal palatal, les fricatives sonores, etc.

En la ponència «Pragmàtica (i anàlisi del discurs). Els últims dotze anys (1996-2007)», Lluís Payrató va fer una anàlisi retrospectiva de la producció científica dels darrers anys relacionada amb aquestes dues disciplines. Mentre que la pragmàtica es consolida durant aquesta darrera dècada, fet que es concreta en la publicació de diversos manuals i d'estudis monogràfics, en la inclusió d'aquesta disciplina en les gramàtiques catalanes (per exemple, en la *Gramàtica del català contemporani*), en els plans d'estudis, en força projectes d'investigació, i en diverses plataformes internacionals, l'anàlisi del discurs «no progressa adequadament» –va dir textualment: no hi ha manuals en català dedicats a aquesta disciplina, no hi ha projectes que la tinguin com a objecte d'estudi, no hi ha, llevat d'algun cas esporàdic, especialistes que es dediquin de manera exclusiva a aquest camp, no hi ha una institucionalització de la disciplina... L'autor va acabar reclamant, per a totes dues disciplines, la necessitat de disposar de tècniques d'anàlisi més funcionals i manejables, la conveniència de desenvolupar models teòrics amb més capacitat explicativa i d'adoptar una perspectiva multimodal, que tingui en compte els diferents canals comunicatius (l'oral, l'auditiu, l'escrit i el visual), i la necessitat, en definitiva, de reconciliar allò que és universal i allò que és particular en pragmàtica i en anàlisi del discurs.

En la ponència «Sociolingüística», Emili Boix va repassar excel·lentment la història de la sociolingüística catalana, des dels seus orígens en els anys seixanta fins a l'actualitat. Fins als anys vuitanta –va dir–, la sociolingüística va ser fonamentalment assagística, programàtica i combativa, atès el context paralitzant de la dictadura. Els conceptes «clàssics» de la sociolingüística catalana (*i.e.* normalització lingüística, conflicte lingüístic, autodi, diglòssia...) apareixen en aquests anys. També va apuntar que l'entrada de la democràcia, amb l'establiment de governs autonòmics als països de llengua catalana de dependència espanyola, comporta *a*) una diversificació de la disciplina (trobem des del variacionisme, més de caire lingüístic, fins a la demolingüística o la planificació lingüística, més de caire sociològic o polítològic); i *b*) una institucionalització, ja sigui a les universitats, com sobretot a l'administració pública, en el cas de Catalunya. Actualment –va continuar explicant–, la sociolingüística catalana constitueix una cleda força tancada. Si bé rep influències de l'exterior, no s'ha internacionalitzat com caldria, fet que es concreta en una modesta producció de publicacions en anglès i en l'absència dels temes i els conceptes de la sociolingüística catalana en els diccionaris de sociolingüística internacionals.

En la ponència «Recerca en sociolingüística catalana. Estat de la qüestió i reptes per al futur», Maria Josep Cuenca va analitzar els darrers deu anys de recerca en sintaxi: es va referir, concretament, a les obres generals, a les monografies, als articles i als capítols de llibre i a les tesis llegides i en curs. Amb tot, l'autora va destacar una important presència internacional dels estudis en sintaxi catalana (sobretot d'aquells amb una perspectiva generativista), una modesta presència de congressos dedicats a la sintaxi (especialment de la sintaxi que adopta un marc teòric cognitiu), una capacitat d'atracció i de retenció d'investigadors en aquesta àrea relativa i modesta (fet que es concreta en una minva de tesis doctorals), un eclecticisme dels

estudis en sintaxi (els quals absorbeixen diferents components de la gramàtica), una pluralitat d'interessos dels investigadors (*i.e.* els límits i les relacions entre normativa, descripció i prescripció) i una absència acusada de corpus de dades extensos i amplis que permetin l'estudi de diferents aspectes de la sintaxi catalana des d'una perspectiva més quantitativa i més dialectal.

Finalment, en la ponència «Lexicologia», Joaquim Rafel va fer una breu síntesi dels estudis en lexicologia catalana dels segles XIX i XX, amb una menció especial a l'obra d'Antoni M. Alcover i de Francesc de Borja Moll, i es va deturar en la tasca recent i actual de l'Institut d'Estudis Catalans, i Christian Camps va presentar el *Dictionnaire Français-Catalan*, elaborat pel mateix Christian Camps i per René Botet i que és especialment exhaustiu i rigorós –va demostrar– quant a la fraseologia.

Durant la tarda d'aquest segon dia, va tenir lloc una controvertida taula rodona sobre «El cinema, la literatura i la llengua catalana», a càrrec de l'escriptor Lluís-Anton Baulenas i la productora Iona Passola. En la taula, s'hi van discutir temes ja clàssics en aquest àmbit: si el model de llengua que es fa servir en la televisió i el cinema catalans és prou versemblant o prou acostat a la llengua real, a la llengua que es parla al carrer, si aquest allunyament és un factor que justifica les poques i les fluïxes produccions del cinema en català, etc.

Johannes Kabatek es va encarregar de cloure el Simposi amb una valoració de l'estat de les diferents disciplines catalanes: la salut de la lingüística catalana, va afirmar, és envejable, fet que es manifesta en una producció científica profusa i d'una qualitat excel·lent i en una acusada presència internacional dels lingüistes catalans; es detecta, va continuar, un grau d'especialització molt gran i un abandó del tarannà eclèctic que havia caracteritzat la filologia clàssica; aquesta bona salut en l'àmbit científic, va acabar afirmant, contrasta amb la situació social preocupant de la llengua catalana.